

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Д. І. Басюк, д.е.н., доцент, О.Г.Розметова, к.н.держ.упр., доцент
Національний університет харчових технологій

Анотація. У статті висвітлено сучасні тенденції розвитку колективних закладів розміщення у регіонах України, визначено основні фактори конкурентоспроможності готельного господарства України та фактори, що на неї впливають. Проаналізовано основні показники розвитку туристичної інфраструктури України за період 2013-2016 рр., потужність та ефективність використання матеріально-технічної бази колективних засобів розміщування за окремими їх видами. Зроблено висновок щодо перспектив подальшого розвитку готельно-туристичної інфраструктури в регіонах України.

Ключові слова: готельне господарство, інфраструктура, тенденції, інтеграція, засоби розміщування.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток туризму в регіонах України, формування туристичної інфраструктури значною мірою пов'язані з якісним інституційним зростанням підприємств розміщення, диференціацією готельних послуг відповідно до вимог сучасного ринку та підвищенням конкурентоспроможності підприємств готельного господарства. Загострення конкурентної боротьби за місце на ринку, залучення туристичних потоків, збут туристичного продукту та готельних послуг, які є його невід'ємною частиною, змушує країни, регіони, підприємства постійно шукати нові резерви, вимагає вдосконалення технологій з метою створення більш привабливих та якісних форм обслуговування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідження теоретичних та практичних основ управління в сфері готельного господарства знайшли своє відображення в численних працях закордонних та вітчизняних учених, зокрема, Агафонові Л.Г., Байлика С.І., Банько В.К., Бойко М.Г., Браймера Р., Головка О.М., Кабушкіна М.І., Котлера Ф., Круль Г.Я., Мальської М.П., Нечаюк Л.І., Пуцентейла П.Р., Роглева Х.Й., Ткаченко Т.І., Уокера Дж.

Серед світових трендів галузі готельного господарства науковці відмічають:

- активне впровадження нових інформаційних технологій та електронних засобів комунікації;
- інвестиційну експансію міжнародних готельних мереж на національні ринки;
- поглиблену орієнтацію на окремі сегменти споживачів та спеціалізацію готельних підприємств;
- зростання уваги до екологічного менеджменту та впровадження екологічно дружніх концепцій;

- підвищення вимог до кваліфікації персоналу, націленість на персоніфікацію взаємовідносин з клієнтами;

- перехід від цінової конкуренції до конкуренції за якісними показниками та прагнення до оптимального співвідношення «ціна – якість».

Постійний моніторинг світових та національних трендів є предметом наукового дослідження з огляду на практичне значення науково обґрунтованих підходів до формування готельно-туристичної інфраструктури в регіонах України та визначення стратегічних орієнтирів розвитку туристичної галузі України.

Метою статті є науково - теоретичний аналіз тенденцій розвитку закладів колективного розміщування у регіонах України, визначення основних факторів конкурентоспроможності готельного господарства України та факторів, що на неї впливають.

Виклад основного матеріалу. В Україні підприємства готельного господарства виступають важливим елементом туристичної інфраструктури та значною мірою визначають динаміку формування туристичної сфери як регіонів так і держави загалом. Соціально-економічна нестабільність та погіршення міжнародного іміджу України як туристичної держави зумовили негативні тенденції розвитку туризму та туристичної інфраструктури в країні у 2013- 2016 р.р.

Протягом 2016 року в Україні функціонувало 4256 закладів розміщування (юридичні особи та фізичні особи-підприємці), що на 85 закладів (2 %) менше порівняно з попереднім роком. При цьому кількість готелів та аналогічних засобів розміщування збільшилась на 56 одиниць і склала 2534, а кількість спеціалізованих засобів розміщування відповідно зменшилась на 141 (7%) підприємство. 216 закладів розміщування в 2016 році не функціонували. Діяльність 1544 закладів має сезонний характер.

Таблиця 1

Основні показники розвитку туристичної інфраструктури України в 2013- 2016 р.р.

№	Показник	2013	2014 ¹	2015	2016
1.	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну – усього ²	24671227	12711507	12428286	13333096
2.	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього	3454316	2425089	2019576	2549606
3.	Кількість суб'єктів туристичної діяльності, од. У тому числі	5692	3885	3182	3506
3.1.	туроператорів	945	667	500	552
3.2.	турагентів	4270	3069	2547	2803
3.3.	суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність	373	149	135	151
4.	Середньооблікова кількість штатних працівників, осіб	15377	11513	9588	10412
5.	Дохід від надання туристичних послуг, млн. грн.	6496,6	5565,9	5015,3	11935,6
6.	Усього колективних засобів розміщування, в тому числі	6411	4572	4341	4256
6.1.	готелів та аналогічних засобів розміщування	3582	2644	2478	2534
6.2.	спеціалізованих засобів розміщування	2829	1928	1863	1722
7.	Кількість місць, тис	586,6	406,0	402,6	375,6
8.	Кількість розміщених, тис осіб	8303,1	5423,9	5779,9	6544,8

Джерело: 5;6;7;8.

Кількість місць у закладах розміщування зменшилась з 586,6 тис у 2013 році до 375,6 тис у 2016, тобто на 36%.

Кількість відвідувачів закладів колективного розміщування у 2016 році збільшилась порівняно з 2015 на 739,9 тис. осіб, тобто на 17,2%, проте ще не досягає рівня 2013 року. Найбільша питома вага серед колективних засобів розміщування – це готелі та аналогічні

засоби – 59,5%. Проте диференціація серед цього сегменту не є великою – більшу частину становлять власне готелі – 1703 (67%), туристичні бази та літні табори – 827 (21,6%), мотелі – 136 та гуртожитки – 90 (3,5%). Серед спеціалізованих засобів розміщування переважають бази відпочинку та санаторії для дітей і дорослих.

Таблиця 2.

Колективні засоби розміщування в Україні

Роки	Кількість колективних засобів розміщування, од			Кількість місць, тис. од	Кількість розміщених, тис. осіб		
	усього	у тому числі			усього	у тому числі у	
		готелів та аналогічних засобів розміщування	спеціалізованих засобів розміщування			готелях та аналогічних засобах розміщування	спеціалізованих засобах розміщування
2011	5882	3162	2720	567,3	7426,9	4656,8	2770,1
2012	6041	3144	2897	583,4	7887,4	4983,9	2903,5
2013	6411	3582	2829	586,6	8303,1	5467,8	2835,3
2014¹	4572	2644	1928	406,0	5423,9	3814,2	1609,7
2015¹	4341	2478	1863	402,6	5779,9	4297,2	1482,7
2016¹	4256	2534	1722	375,6	6544,8	5037,1	1507,7

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: [6]

Також характерною рисою є невелика потужність закладів розміщення - 88,3 місць на підприємство в середньому. Тобто в структурі переважають малі підприємства готельного сервісу.

Більшість відвідувачів (76,9 %) надавали перевагу готелям та аналогічним засобам розміщення. Серед розміщених осіб понад 11% становили іноземці.

Середня тривалість перебування у готелях та аналогічних засобах розміщення складає 2 доби; у спеціалізованих - 8,35 доби.

Загалом на підприємствах, що надавали послуги колективного розміщення в 2016 році працювало 70 809 осіб.

Дохідність колективних засобів розміщення в 2016 році склала 8 983 381,04 тис. грн. без ПДВ, акцизів і аналогічних платежів, що на 7% відсотків менше, ніж у 2015 році. Основна частина доходу була отримана від продажу номерів - 524 992,5 тис. грн. При цьому рентабельність діяльності складає 10,8%. Серед основних проблем засобів розміщення є застарілість матеріально-технічної бази готельних підприємств, високий рівень енергоспоживання, низький рівень завантаженості, невідповідність ціни та якості, адже лише 181 готель в Україні пройшов сертифікацію на категорійність [248;336].

Таблиця 3

Діяльність колективних засобів розміщення за типами в Україні, 2016 рік

	Кількість колективних засобів розміщення, од	У них		Середня місткість КЗР
		Кількість місць	Кількість розміщуваних осіб	
Усього	4 256	163178	6 544 759	88,3
Готелі та аналогічні засоби розміщення	2 534	89 843	5 037 075	53,6
у тому числі				
готелі	1 703	72 860	4 332 043	59,9
мотелі	139	1 018	101 300	28,4
хостели	40	180	52 552	39,4
кемпінги	14	202	8 218	50,6
агротелі	-	-	-	-
гуртожитки для приїжджих	90	6 059	181 178	76,7
<i>туристичні бази, гірські притулки, студентські літні табори, інші місця для тимчасового розміщення</i>	548	9 524	361 784	37,9
Спеціалізовані засоби розміщення	1 722	73 335	1 507 684	139,2
у тому числі				
санаторії	172	38 866	428 503	297,8
дитячі санаторії	107	12 508	112 463	154,7
пансіонати з лікуванням	12	976	15 632	183,2
дитячі заклади оздоровлення цілорічної дії, дитячі центри	17	4 227	39 763	322,7
санаторії-профілакторії	63	8 910	65 947	157,3
бальнеологічні лікарні, грязелікарні, бальнеогрязелікарні (включаючи дитячі)	3	470	3 323	196,3
будинки відпочинку	11	140	8 559	108,6
пансіонати відпочинку	62	890	65 956	200,4
бази відпочинку, інші заклади відпочинку(крім турбаз)	1 265	6 267	762882	109,9
оздоровчі заклади 1-2 денного перебування	10	81	4 656	102,1

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: [6].

У готельному господарстві України на сучасному етапі склалася парадоксальна ситуація: з одного боку – недостатня забезпеченість країни готельними підприємствами, з іншого, як свідчать статистичні дані, їх недозавантаженість. Так, якщо у країнах Західної Європи на кожну тисячу осіб населення припадає 20...30 місць у готелях різної категорії, то в столиці України – Києві цей показник становить більш як 6 місць, а в середньому по Україні – лише 3,9 місця на тисячу мешканців. Разом із тим, уже існуюча база закладів розміщення завантажена недостатньо, залишається низьким коефіцієнт завантаження

номерного фонду (коефіцієнт використання місткості). В європейських готелях середнє завантаження номерного фонду знаходилося на рівні 65...67%, в Україні – 19...41 %. Економічні підрахунки свідчать, що рівень завантаження готелів у розмірі 25 % є критичною межею, зменшує інвестиційний потенціал підприємств, обмежує можливості модернізації та підвищення якості обслуговування.

Створення нових об'єктів готельної інфраструктури гальмує загальний несприятливий інвестиційний клімат в українській державі, складність бюрократичних процедур погодження та реалізації архітектурно-будівельних проектів.

Таблиця 4

Колективні засоби розміщування у регіонах України, 2015 – 2016 рік

	2015			2016			
	Усього	У тому числі		Усього	У % до 2015 року	У тому числі	
		готелі та аналогічні засоби розміщування	спеціалізовані засоби розміщування			готелі та аналогічні засоби розміщування	спеціалізовані засоби розміщування
Україна	4341	2478	1863	4256	98	2534	1722
Автономна Республіка Крим
області							
Вінницька	99	75	24	80	80,1	60	20
Волинська	139	66	73	137	98,5	61	76
Дніпропетровська	253	139	114	254	100,3	138	116
Донецька	139	44	95	126	90,6	46	80
Житомирська	77	58	19	83	107,8	70	13
Закарпатська	268	213	55	256	95,5	211	45
Запорізька	311	86	225	376	120,9	114	262
І.-Франківська	230	200	30	257	111,7	227	30
Київська	158	87	71	176	111,4	115	61
Кіровоградська	67	41	26	52	77,6	30	22
Луганська	27	23	4	29	107,4	23	6
Львівська	331	273	58	343	103,6	287	56
Миколаївська	287	66	221	261	90,9	74	187
Одеська	647	250	397	583	90,1	232	351
Полтавська	139	105	34	109	78,4	76	33
Рівненська	59	46	13	58	98,3	45	13
Сумська	55	34	21	57	103,6	37	20
Тернопільська	68	57	11	70	102,9	59	11
Харківська	192	123	69	172	89,6	108	64
Херсонська	259	70	189	240	92,7	92	148
Хмельницька	87	70	17	88	101,1	71	17
Черкаська	119	75	44	124	104,2	80	44
Чернівецька	94	87	7	86	91,5	69	7
Чернігівська	65	43	22	53	81,5	35	18
міста							
Київ	171	147	24	186	108,8	165	21
Севастополь				

Джерело: [7]

Як видно з табл. 4, найбільше засобів розміщування розташовано на території Одеської, Львівської, Запорізької, Закарпатської, та Миколаївської областей. Готелів та аналогічних засобів розміщування

найбільше зафіксовано у Львівській, Закарпатській, Івано-Франківській та Одеській областях. Найкращі показники діяльності засобів розміщування в м Києві, Львівській та Одеській областях. Це пов'язано зі вдалою регіональною

політикою розвитку туризму, сформованістю туристичних потоків та туристичного попиту у цих регіонах, які мають високий рівень забезпеченості туристично-рекреаційними ресурсами та привабливі як для міжнародних, так і для внутрішніх туристів.

Висновки. Таким чином, аналіз стану розвитку готельного господарства дозволяє визначити основні зовнішні та внутрішні фактори низької конкурентоспроможності підприємств готельного господарства в Україні:

- політична нестабільність, військові дії на сході України;
- повільні темпи економічних реформ, несприятливий інвестиційний клімат;
- невідповідність структурних змін у сфері туризму, значні прогалини у законодавчій базі;
- низький рівень купівельної спроможності населення;
- низький рівень транспортної та комунальної інфраструктури.

Разом з тим, є тенденції, що визначають оптимістичні перспективи ринку послуг колективного розміщування, зокрема:

- курс Української держави на євроінтеграцію;
- інтеграція окремих підприємств у асоціації і професійні союзи, поява світових та

національних готельних мереж на українському ринку;

– підвищення якості готельних послуг, впровадження світових стандартів готельного обслуговування;

– ефективна система підготовки кадрів для готельного господарства;

– впровадження інноваційних технологій будівництва, інформаційного забезпечення, енергозбереження тощо.

Результати дослідження сучасного стану готельної сфери в Україні свідчать, що для ефективного функціонування закладів готельного господарства необхідне формування сприятливого інвестиційного клімату та привабливого туристичного іміджу нашої держави, гнучка система державного стимулювання галузі та нормативно-законодавча база, що відповідає світовим стандартам. Водночас, необхідно вдосконалювати управління конкурентоспроможністю готельних підприємств, що передбачає здійснення заходів щодо систематичного покращення послуг, постійного пошуку нових видів реклами, нових груп потенційних клієнтів, покращення сервісу, впровадження інноваційних змін відповідно до викликів динамічного ринкового середовища.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про туризм»: (офіційний текст.)/ Верховна Рада України – К.: Парламентське вид-во, 2015 р.- 96с.
2. Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги.: ДСТУ 4268:2003.- 10 с.
3. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення: ДСТУ 4527:2006. – [Чинний від 2006-10-01]. – К.: Держспоживстандарт України, 2006. – 28 с.
4. Послуги туристичні . Класифікація готелів. ДСТУ 4269:2003.- 13 с.
5. Статистичний бюлетень Мережа суб'єктів туристичної діяльності <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Статистичний бюлетень Мережа колективних засобів розміщування <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Статистичний бюлетень Колективні засоби розміщування в Україні у 2016 році. <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Статистичний бюлетень «Туристичні потоки в Україні» 2016 <http://www.ukrstat.gov.ua>

Современные тенденции развития гостиничного хозяйства Украины

Басюк Д.И., Розметова Е.Г.

Аннотация. В статье освещены современные тенденции развития коллективных средств размещения в регионах Украины, определены основные факторы конкурентоспособности гостиничного хозяйства Украины и факторы, на нее влияющие. Проанализированы основные показатели развития туристической инфраструктуры Украины в динамике, мощность и эффективность использования материально-технической базы коллективных средств размещения разных видов. Сделан вывод о перспективах дальнейшего развития гостинично-туристической инфраструктуры в регионах Украины.

Ключевые слова: гостиничное хозяйство, инфраструктура, тенденции, интеграция, средства размещения.

Modern tendencies of hotel industry development in Ukraine

Basyuk D.I., Rosmetova O.G.

Abstract. The article highlights the current trends in the development of collective accommodation establishments in the regions of Ukraine, identifies the main factors of the competitiveness of the hotel economy of Ukraine and factors influencing it. The main indicators of the development of Ukraine's tourist infrastructure in dynamics, the capacity and efficiency of using the material and technical base of collective accommodation facilities by their individual types are analyzed. A conclusion is made regarding the prospects of further development of hotel and tourist infrastructure in the regions of Ukraine.

Key words: hotel industry, infrastructure, trends, integration, accommodation facilities.

Надійшло до редакції: 27.04.2017

Рецензент: д.е.н., професор Соколов М.О.